

Τουριστική Αποανάπτυξη

Ναξάκης Χάρης

Καθηγητής Οικονομικών στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων

Υπερτουρισμός: Οι αρνητικές επιπτώσεις της μετατροπής του παραγωγικού ιστού ενός τόπου που αποτελεί προορισμό σε τουριστική μονοκαλλιέργεια, με συνέπεια την υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας ενός συστήματος να δεχθεί άλλους τουρίστες και με αποτέλεσμα την καταστροφή του παραγωγικού και κοινωνικού ιστού της περιοχής. Αλήθεια, τι επιπτώσεις θα υπάρχουν στη φέρουσα ικανότητα του πλανήτη Γη όταν μέχρι το 2030 οι τουρίστες φτάσουν το 1,8 δισεκατομμύριο;

Σαντορίνη 2017: 5,5 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις, αύξηση 66% σε σχέση με το 2012, που αντιστοιχεί σε 107,8 τουρίστες ανά 100 κατοίκους και 220,6 τουρίστες ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο, με αποτέλεσμα την έλλειψη νερού, την κυκλοφοριακή συμφόρηση, την ηχορύπανση, την έλλειψη ενέργειας κ.λπ.

Ρέθυμνο: Οι άστεγοι του airbnb. Οι διαδικτυακές υπηρεσίες βραχυχρόνιας μίσθωσης (airbnb κ.λπ.), οι οποίες συνδέουν δυνητικούς φιλοξενούμενους με ιδιοκτήτες που προσφέρουν βραχυχρόνια διαμονή, είναι σήμερα ένας από τους βασικούς μηχανισμούς που τροφοδοτούν το φαινόμενο του υπερτουρισμού. Στο Ρέθυμνο για παράδειγμα, οι φοιτητές, οι καθηγητές και οι υπάλληλοι βρίσκονται σε απόγνωση. Για ένα τριάρι το ενοίκιο είναι 700 ευρώ, 400 ευρώ για μια γκαρσονιέρα, με έναν ή μισό χρόνο προκαταβολή του ενοικίου. Άμστερνταμ, Βενετία, Ντουμπρόβνικ, Βαρκελώνη, Μάτσου Πίτσου, Νέα Υόρκη, Ρώμη, Πράγα, Κούβα κ.λπ., αυτός είναι ένας ενδεικτικός κατάλογος περιοχών που είναι στα όρια της καταστροφής από τον υπερτουρισμό.

«**Τουρίστες, δεν είστε ευπρόσδεκτοι**» είναι το σύνθημα που όλο και πιο συχνά αναγράφεται στους τοίχους της Βαρκελώνης, που στενάζει από τον υπερτουρισμό. 30 εκατομμύρια διανυκτερεύσεις

το 2017 σε μια πόλη με πληθυσμό 1.625.000 κατοίκους. Στη Βενετία, το κέντρο της πόλης, με 55.000 κατοίκους, το επισκέπτονται κάθε χρόνο 10 εκατομμύρια τουρίστες, με άμεσο αποτέλεσμα την αύξηση του κόστους ζωής, την επέλαση του *airbnb*, την τεράστια αύξηση των ενοικίων και τελικά την εγκατάλειψη της πόλης από τους μόνιμους κατοίκους και τη μετατροπή της σε αποικία τουριστών.

Οι συνέπειες του υπερτουρισμού -περιβαλλοντική υποβάθμιση, κατάρρευση των βασικών υποδομών, πληθωρισμός (εκτόξευση των τιμών σε βασικά αγαθά και στις τιμές των ακινήτων), εμπορευματοποίηση της πολιτισμικής ταυτότητας των κατοίκων, απώλεια των κοινών αγαθών, καθιέρωση μισθών γαλέρας για τους εποχικά εργαζόμενους στην τουριστική βιομηχανία- έχουν ήδη αρχίσει να δημιουργούν ρήγματα στη «λαμπρή» εικόνα του τουρισμού που φιλοτεχνούν το λόμπι των τουριστικών επιχειρήσεων και οι κρατικές πολιτικές.

Σε πολλές πόλεις έχουν ήδη αρχίσει να κάνουν την εμφάνισή τους κινήματα πολιτών που διεκδικούν την επανάκτηση της πόλης τους. **Ένα από τα πρώτα αιτήματα είναι η θέσπιση ανώτατων επιτρεπτών ορίων τουριστικών επισκέψεων ανά ημέρα ή ορίων στα σπίτια που διατίθενται μέσω της βραχυχρόνιας μίσθωσης, *airbnb* κ.λπ.**

Η προστασία του φυσικού, κοινωνικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος από την αχαλίνωτη επέκταση του καταναλωτικού υπερτουρισμού απαιτεί ριζικές λύσεις, διότι η υπερκατανάλωση τουριστικού προϊόντος που τίθεται ως στόχος από τις κυβερνήσεις και τους επιχειρηματίες του κλάδου και αποτυπώνεται στην αύξηση της συμμετοχής του τουριστικού προϊόντος στο συνολικό ακαθάριστο εγχώριο προϊόν (ΑΕΠ), στην αύξηση των αφίξεων από έτος σε έτος, αντί να αυξάνει την ευημερία των ντόπιων κατοίκων, έχει ήδη αρχίσει να τη μειώνει.

Η λύση για χώρες που είναι τουριστικά υπεραναπτυγμένες, όπως η Ελλάδα, είναι η τουριστική αποανάπτυξη ή τουλάχιστον η επιβράδυνση του ρυθμού μεγέθυνσης του τουριστικού τομέα.

Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω μιας πολιτικής επιλεκτικής αποανάπτυξης με:

α') Μείωση της τουριστικής δραστηριότητας σε υπερκορεσμένες περιοχές (ανώτερα όρια επισκέψεων κ.λπ.),

β') Μηδενική τουριστική μεγέθυνση σε κορεσμένες περιοχές (π.χ. καμία νέα άδεια για ανέγερση τουριστικών μονάδων),

γ') Λελογισμένη και ήπια τουριστική ανάπτυξη σε περιοχές με χαμηλό βαθμό ανάπτυξης τουριστικών υπηρεσιών.

Για να μη λειτουργεί όμως η τουριστική βιομηχανία ως καταστροφικός εισβολέας σε έναν τόπο, πρέπει να συνδεθεί με την επανατοπικοποίηση, δηλαδή με την επιστροφή της παραγωγής κοντά στον τόπο που αυτή καταναλώνεται. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην Ελλάδα τα τοπικά αγροτικά προϊόντα συμμετέχουν μόλις κατά 13% στην κατανάλωση της τουριστικής βιομηχανίας. Ιδιαίτερα στα ξενοδοχεία *all inclusive*, τουριστικά πακέτα που τα περιλαμβάνουν όλα, ό,τι καταναλώνεται είναι εισαγόμενο και υποβαθμισμένης ποιότητας. Η κατανάλωση τοπικών προϊόντων, που θα μπορούσε να θεσμοθετηθεί υποχρεωτικά, να περιλαμβάνεται για παράδειγμα στους όρους χρηματοδότησης μιας τουριστικής επένδυσης, θα αναζωογονούσε την αγροτική παραγωγή και θα απέτρεπε την εγκατάλειψη της γης και τη μετατροπή του αγροτικού πληθυσμού σε φτηνό εργατικό δυναμικό των επιχειρηματιών του τουρισμού.